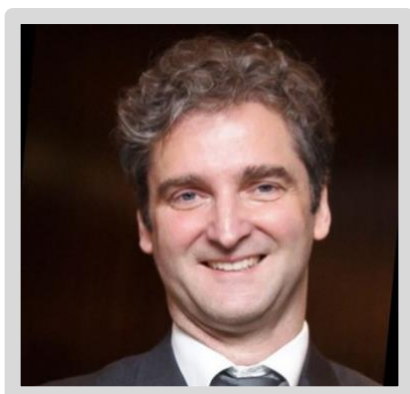

Mongolia i Polska: w stronę kompleksowego partnerstwa. Analiza współpracy 1989-2025

Dr Maciej Gaca

Sinolog, językoznawca, dyplomata. W latach 2015-2019 był dyrektorem generalnym Biura Polskiego w Tajpej. Wykładowca Instytutu Nauk o Kulturze Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

W marcu 2025 roku prezydent Mongolii Ukhnaagiin Chürelsüch odbył oficjalną wizytę w Warszawie, spotykając się z prezydentem Andrzejem Dudą, przedstawicielami rządu oraz parlamentu. Efektem spotkania było podpisanie ponad dziesięciu porozumień obejmujących kluczowe sektory – edukację, ochronę zdrowia, rolnictwo, naukę i kulturę. Punktem kulminacyjnym wizyty było jednak formalne nadanie relacjom dwustronnym rangi Kompleksowego Partnerstwa, zapisanej w przyjętym Planie Działań na lata 2025–2030.

Choć wydarzenie to nie wywołało znaczącego poruszenia w mongolskiej debacie publicznej, jego znaczenie wykracza poza konwencję dyplomatycznego protokołu. Wpisuje się ono w szerszy kontekst strategicznych działań Mongolii, dążącej do dywersyfikacji kierunków polityki zagranicznej w ramach koncepcji „Trzeciego Sąsiada” oraz w aspiracje Polski do budowy bardziej aktywnej obecności polityczno-gospodarczej w regionie Azji Środkowej.

Od ideologii do pragmatyzmu: ewolucja relacji po 1989 rok

Polska i Mongolia mają za sobą dekady relacji dyplomatycznych, które formalnie zainaugurowano w 1950 roku – Polska była piątym krajem na świecie, który uznał Mongolię Ludową. W czasach zimnej wojny współpraca ta miała charakter intensywny, lecz ściśle ideologiczny, koncentrujący się na sektorze przemysłu ciężkiego, wydobywania i geologii. Mongolscy inżynierowie kształcili się w Polsce, a polscy geolodzy i specjaliści ds. energetyki uczestniczyli w projektach rozwojowych w Mongolii. Część z tych projektów – jak wspólne eksploracje złóż mineralnych – nie została w pełni zrealizowana, lecz stanowiła fundament dla późniejszego dialogu.

Po 1989 roku, w wyniku transformacji ustrojowej w obu państwach, relacje uległy redefinicji. Polska bardzo wcześnie – już na początku lat 90. – podjęła działania wspierające demokratyzującą się Mongolię, oferując zarówno pomoc rozwojową, jak i szkolenia dla urzędników, parlamentarzystów oraz przedstawicieli sektora edukacyjnego. Pojawiły się też pierwsze indywidualne kontakty naukowe, wymiana doświadczeń między instytucjami badawczymi i organizacja misji parlamentarnych.

Nową dynamikę relacjom nadały wydarzenia ostatniej dekady – ponowne otwarcie Ambasady RP w Ułan Bator w 2021 roku, wizyta prezydenta Andrzeja Dudy w Mongolii w 2023 oraz intensyfikacja kontaktów instytucjonalnych w latach 2022–2025. Te wydarzenia nie tylko przywróciły wzajemne relacje na ścieżkę aktywnego dialogu, ale także przygotowały grunt pod obecne partnerstwo strategiczne.

Wymiana handlowa: stabilność mimo strukturalnych barier

Jednym z najbardziej wymiernych mierników relacji polsko-mongolskich pozostaje wymiana gospodarcza, która od dwóch dekad odznacza się umiarkowanym, lecz stabilnym wzrostem. W 2005 roku obroty handlowe nie przekraczały 10 milionów USD, ale w 2022 roku wartość ta przekroczyła już 100 milionów, a średnioroczna dynamika w latach 2020–2024 utrzymywała się na poziomie 12 procent.

Eksport z Polski do Mongolii obejmuje przede wszystkim maszyny i urządzenia mechaniczne wykorzystywane w rolnictwie i przemyśle, wyroby farmaceutyczne (głównie leki OTC i suplementy), a także artykuły spożywcze, z dominacją przetworów mlecznych i konserw. Znaczący udział mają też produkty chemiczne i środki ochrony roślin. Import z Mongolii do Polski natomiast pozostaje na poziomie symbolicznym, ograniczając się do produktów pochodzenia zwierzęcego (wełna, skóry) oraz niewielkiej ilości minerałów i surowców. Taka asymetria jest wynikiem strukturalnych ograniczeń – wysokich kosztów transportu lądowego, braku bezpośrednich połączeń logistycznych i niskiego poziomu industrializacji gospodarki mongolskiej.

Mimo to, sektor prywatny obu krajów wykazuje coraz większe zainteresowanie współpracą, o czym świadczą m.in. rozmowy prowadzone w ramach Polsko-Mongolskiego Forum Gospodarczego z marca 2025 roku. Ich sukces będzie jednak zależał od stworzenia trwałych mechanizmów wsparcia – zarówno instytucjonalnego (biura handlowe, promocja eksportu), jak i prawnego (wzajemne uznawanie certyfikatów i ułatwienia inwestycyjne), a to zdaje się być piętą achillesową obu stron.

Współpraca edukacyjna i naukowa: trwałe filary relacji

Współpraca akademicka należy do najtrwalszych i najgłębiej zakorzenionych obszarów relacji polsko-mongolskich. Od początku lat 90. Polska oferuje stypendia rządowe dla mongolskich studentów, z których skorzystało już kilkuset absolwentów. Obecnie w Polsce studiuje około 50 studentów z Mongolii, głównie na kierunkach technicznych, medycznych i humanistycznych.

W 2023 roku Uniwersytet Warszawski oraz Uniwersytet Państwowy w Ułan Bator podpisały nową umowę o wymianie akademickiej, obejmującą wspólne badania, projekty grantowe oraz wymianę kadry. Do szczególnie aktywnych instytucji należą także Akademia Sztuki Wojennej, która prowadzi kursy i seminaria z zakresu zarządzania kryzysowego i obronności, oraz uczelnie politechniczne z Gdańska i Wrocławia, zaangażowane w projekty dotyczące zrównoważonego rozwoju i inżynierii środowiska.

Wspólne programy badawcze koncentrują się na takich tematach jak archeologia Azji Centralnej (w tym badania na pustyni Gobi), polityka klimatyczna i transformacje demokratyczne. Polska nauka, choć skromna budżetowo, oferuje Mongolii dostęp do europejskich sieci grantowych i know-how w zakresie integracji akademickiej.

Współpraca wojskowa: delikatna, ale strategiczna nić porozumienia

Choć relacje wojskowe nie stanowią najbardziej spektakularnego elementu współpracy, to ich znaczenie w ostatnich latach wyraźnie wzrosło. Mongolia, aktywnie uczestnicząca w misjach pokojowych ONZ i NATO, postrzega Polskę jako kraj, który może dzielić się doświadczeniem z obszaru bezpieczeństwa regionalnego i zarządzania kryzysowego. W 2022 roku podpisano porozumienie o współpracy między Akademią Sztuki Wojennej a Uniwersytetem Obrony Narodowej Mongolii, co stworzyło ramy dla wymiany oficerów, wykładowców i wspólnych programów edukacyjnych. Mongolscy obserwatorzy brali także udział w ćwiczeniach NATO w Polsce, a Polska przekazała wsparcie szkoleniowe w zakresie cyberbezpieczeństwa i reagowania na zagrożenia hybrydowe.

Współpraca ta, choć ostrożna, wpisuje się w geostrategiczne potrzeby obu państw. Dla Mongolii oznacza poszerzenie spektrum partnerów poza Rosję i Chiny, dla Polski – element wzmocnienia obecności w regionie Azji Centralnej bez angażowania się w lokalne konflikty.

Perspektywy i wyzwania: od gestów do sprawczości

Choć podpisany Plan Działań 2025–2030 ma wymiar symboliczny, jego wdrożenie napotyka na szereg strukturalnych barier. Historia wcześniejszych umów – jak

porozumienie o zabezpieczeniu społecznym z 2018 roku czy transportowe z 2019 – pokazuje, że intencje nie zawsze przekładają się na działania. Ich implementacja pozostawała fragmentaryczna, a biurokratyczne przeszkody i ograniczona koordynacja międzyresortowa prowadziły często do zatrzymania projektów na poziomie deklaracyjnym. Podobne ryzyko dotyczy obecnego dokumentu. Realna skuteczność Partnerstwa będzie zależała od woli politycznej po obu stronach, ale też od umiejętności angażowania podmiotów gospodarczych i naukowych w jego realizację.

Innym poważnym wyzwaniem pozostają kwestie logistyczne. Brak bezpośrednich połączeń kolejowych i morskich między Mongolią a Polską (oraz szerzej – Europą Środkową) znacząco podnosi koszty wymiany towarowej. Choć Polska należy do największych dostawców żywności przetworzonej i urządzeń mechanicznych na rynek mongolski, to potencjał ten wciąż pozostaje niewykorzystany. Dodatkowo, poziom wiedzy społecznej i biznesowej o potencjale współpracy po obu stronach jest niski – nie istnieją stabilne kanały promocji gospodarczej, a brak biur handlowych i centrów informacji gospodarczej pogłębia asymetrię informacyjną.

Z kolei po stronie mongolskiej wyzwaniem może być spójność polityki zagranicznej wobec partnerów z UE, w tym Polski, w kontekście rosnących napięć na linii Pekin–Waszyngton oraz zależności gospodarczej od Rosji. Wymaga to od Ułan Bator umiejętnego balansowania interesów oraz zwiększenia własnej dyplomatycznej obecności w Europie. Polska może w tym procesie odegrać rolę stabilnego i przewidywalnego partnera, o ile potrafi zbudować własną strategię obecności w Azji Środkowej – nie tylko jako kraj członkowski UE, ale jako samodzielny aktor.

Podsumowanie: między realnością a dyplomatyczną ambicją

Wizyta prezydenta Chürelsücha w Warszawie i podpisanie Planów Działań oznaczają ważny krok w bilateralnych relacjach. Jest to moment, który z jednej strony odzwierciedla historyczne i kulturowe więzi sięgające XX wieku, a z drugiej – nowe konteksty geopolityczne, w jakich Polska i Mongolia muszą się poruszać. Dla Ułan Bator współpraca z Warszawą to nie tylko gest w stronę Europy, ale także próba wyjścia z orbit dominujących sąsiadów poprzez budowanie sieci zaufanych, choć odległych partnerów.

Dla Polski z kolei, Mongolia staje się przestrzenią, w której możliwe jest promowanie wartości demokratycznych i wspieranie polityk rozwojowych – przy relatywnie niskim koszcie politycznym i dużym potencjale prestiżowym.

Prawdziwe wyzwanie polega dziś nie na mnożeniu deklaracji, lecz na ich skutecznej implementacji. W obszarze edukacji, nauki, medycyny i wojskowości podwaliny już istnieją. Teraz czas na tworzenie trwałych mechanizmów współpracy instytucjonalnej i wdrażanie konkretnych projektów o realnym wpływie społecznym i gospodarczym. Tylko wówczas Polska i Mongolia będą mogły mówić o pełnoprawnym partnerstwie, a nie jedynie o dyplomatycznej uprzejmości w geopolitycznym marginesie Eurazji.

Dr Maciej Gaca

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi i problemami polityki międzynarodowej.

Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata.

Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów.

Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzonym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych | ul. Ogrody 24, 03-994 Warszawa | +48 608 593 632

www.twitter.com/CIR_CSM

www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH